

Advies DTe inzake Transmission System

Operator Gas in Nederland

a. Algemene opmerkingen

1. Inleiding

Dit is een advies van de directeur van de Dienst uitvoering en toezicht Energie (hierna: DTe) aan de Minister van Economische Zaken (hierna: Minister) over de wijze waarop de Europese verplichting tot het invoeren van een Transmission System Operator Gas in Nederland (hierna: TSO) in de nationale regelgeving kan worden geïmplementeerd¹. Ten behoeve van dit advies heeft DTe verschillende onderzoeken uitgevoerd of laten voeren en een consultatieronde met de marktpartijen georganiseerd. Onderhavig advies bevat slechts de uiteindelijke conclusies die DTe aan deze onderzoeken het consultatieproces heeft verbonden. Voor de achterliggende analyses en motivering van deze conclusies wordt verwezen naar de toelichting op het advies. Voor een beschrijving van de organisatie en taken van TSO's in het buitenland wordt verwezen naar het rapport van Energy International, Inc./ Gastec Technology BV, Natural Gas Transmission System Operators in the United States, United Kingdom and Australia van maart 2003 en het DTe informatie- en consultatiedocument Transmission System Operator Gas in Nederland van januari 2003².

DTe is van mening dat de TSO niet alleen een belangrijke rol dient te spelen in de waarborging van de veiligheid en betrouwbaarheid van het Nederlandse gasttransmissiesysteem maar ook in de ontwikkeling van de Nederlandse gasmarkt. Deze laatst genoemde rol van de TSO acht DTe met name van belang omdat er ten aanzien van bepaalde onderdelen van de Nederlandse gasmarkt – zoals bijvoorbeeld de flexibilitetsmarkt – op dit moment nog sprake is van onvoldoende marktwerking. Voor een succesvolle voltooiing van de liberalisering is het noodzakelijk dat marktwerking ten aanzien van deze onderdelen actief wordt gestimuleerd. Immers, zonder een goed werkende markt zal de consument geen of onvoldoende baat hebben bij de liberalisering. DTe is van mening dat de TSO vanwege haar centrale positie in de Nederlandse gasmarkt bij uitstek geschikt is voor deze stimulerende rol. Het onderhavige advies is hier dan ook mede op gericht. Daarnaast merkt DTe op dat een succesvolle invoering van een TSO in Nederland voor een belangrijk deel afhankelijk is van het vertrouwen dat de verschillende marktpartijen hebben in de wijze waarop de TSO haar taken uitvoert. Het objectieve en non-discriminatoire handelen van de TSO dient niet ter discussie te staan. Dit vertrouwen kan naar het oordeel van DTe het beste worden gecreëerd door het handelen van de TSO zo transparant mogelijk te maken.

2. Relevante belangen

In hoofdstuk 2 van de toelichting wordt nader ingegaan op de relevante belangen die moeten worden afgewogen bij de invoering van een TSO gas. Dit hoofdstuk leidt niet tot een concreet advies.

3. Organisatie en toezicht TSO

Het goed functioneren van de TSO wordt onder andere bepaald door duidelijke gedragsregels van de TSO en netgebruiker jegens elkaar en het toezicht op de deze regels. DTe adviseert dat de TSO in overleg met de verschillende belanghebbenden algemene gedragsregels voor de verschillende systeemtaken opstelt. Bij het opstellen van deze algemene gedragsregels dient daar waar gewenst ruimte te bestaan voor

¹ De verplichting vloeit voort uit het voorstel tot intrekking van Richtlijn 98/30 van het Europese Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt van aardgas. De nieuwe Europese Richtlijn is nog niet officieel gepubliceerd. De Minister heeft op 1 november 2002 DTe om advies verzocht.

² Beide documenten zijn bijlage bij dit advies.

maatwerkoplossingen. Een onafhankelijke toezichthouder dient de bevoegdheid te hebben om deze gedragsregels vast te stellen zodat deze algemeen verbindend worden. Een alternatieve oplossing is het vastleggen van gedragsregels in contracten (bijvoorbeeld de Transmission Service Agreement). In dat geval zou de toezichthouder de mogelijkheid moeten hebben om vooraf Richtlijnen ex artikel 13 Gaswet op te stellen. DTe adviseert dit alternatief nadrukkelijk niet en zal in het vervolg van dit advies hier dan ook niet verder op ingaan.

Advies

1. Het opnemen in de Gaswet van een systeem van algemene regels vastgesteld door een onafhankelijke toezichthouder;
2. In het systeem van algemene regels wordt geregeld hoe TSO en netgebruiker zich jegens elkaar dienen te gedragen ten aanzien van de verschillende systeemtaken.

4. Afbakening Transmissienet en aantal TSO's

In de Gaswet dient duidelijk te worden aangegeven welk(e) gastransportnet(ten) worden aangemerkt als transmissienet of landelijk hoge druknet. Bij het definiëren van het landelijke hoge druknet en het aanwijzen van een systeembeheerder, speelt eveneens de vraag of er één of meer TSO's in Nederland kunnen worden aangewezen. DTe adviseert om het transmissienet af te bakenen op grond van functionaliteit en één TSO in Nederland aan te wijzen.

Advies

1. Het transmissienet dient op grond van functionaliteit te worden gedefinieerd. De belangrijkste functie van een transmissienet is het transporteren van gas van het ene gastransportnet naar het andere gastransportnet. Deze definitie kan in artikel 1 van de Gaswet worden opgenomen;
2. In Nederland dient één TSO te worden aangewezen:
 - ☐ Indien Gasunie ontbundeld is, kan GTS als systeembeheerder worden aangewezen;
 - ☐ Indien Gasunie niet ontbundeld is, dient een TSO te worden aangewezen die voldoet aan de eisen van artikel 9 gewijzigde Gasrichtlijn.

b. Taken TSO

5. Beheer en onderhoud

Artikel 10 van de Gaswet bevat bepalingen inzake het veilige, doelmatige en betrouwbare beheer en ontwikkeling van een gastransportnet. Ingevolge artikel 9 van de huidige Gaswet heeft de Minister de bevoegdheid om op grond van de capaciteitsplannen de netbeheerders van de regionale transportnetten (distribution system operator of DSO) opdracht te geven te investeren. DTe is van mening dat de verplichtingen inzake beheer en onderhoud voor TSO en DSO gelijk dienen te zijn.

Advies

1. Het beheer en onderhoud van het transmissienet dient een taak te zijn van de TSO en is voldoende geregeld in artikel 10 van de Gaswet.
2. De artikelen 8 en 9 van de Gaswet dienen eveneens van toepassing te zijn op de TSO, waardoor:
 - ❑ De Minister ten behoeve van publieke belangen de TSO de opdracht kan geven te investeren in het transmissienet;
 - ❑ De situatie wat betreft capaciteitsplannen voor het transmissienet en de regionale distributienetten gelijk wordt getrokken. Dit betekent dat de TSO eveneens een capaciteitsplan voor 7 jaar moet indienen.

6. Bewaken systeemintegriteit

Het bewaken van systeemintegriteit wordt gekenmerkt door fysiek ingrijpen van de TSO om de “flow”, druk en kwaliteit van het gas binnen bepaalde bandbreedtes te houden. DTe is van mening dat de TSO verantwoordelijk dient te zijn voor de systeemintegriteit van het transmissienet.

Advies

1. Handhaving van de systeemintegriteit van het transmissienet dient een taak te zijn van de TSO. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet. De TSO dient op een doelmatige en marktconforme manier invulling te geven aan deze taak.
2. De wijze waarop de TSO en netgebruiker zich jegens elkaar dienen te gedragen ten behoeve van de bewaking van systeemintegriteit, dient te worden neergelegd in een systeem van algemene regels vastgesteld door een toezichthouder. Zolang er nog geen onbalansmarkt is, dienen deze regels eveneens tijdelijk aanvullende bepalingen te bevatten om de totstandkoming van deze markt te stimuleren.
3. De TSO dient een calamiteitenplan op te stellen dat uiteindelijk wordt vastgesteld door de Minister. Deze verplichting kan worden opgenomen in artikel 51 van de Gaswet. Bij het opstellen van het calamiteitenplan dient de TSO overleg te voeren met de verschillende belanghebbenden in de sector.

7. Verstrekken en coördineren van informatie

Verstrekking en coördinatie van informatie zijn nodig ten behoeve van de interoperabiliteit van systemen of ten behoeve van een doelmatig gebruik van het transmissienet. De huidige Gaswet bevat slechts in artikel 11 de verplichting om technische informatie inzake aansluitingen op het gastransportnet openbaar te maken. De Richtlijnen Gastransport bevatten daarnaast aanvullende informatieverplichtingen. DTe is van mening dat de verplichting van de TSO om dergelijke informatie te verstrekken eenduidig in de wet moet worden geregeld.

Advies

1. Het verstrekken en coördineren van informatie ten behoeve van de interoperabiliteit van systemen en het doelmatig gebruik van het transmissienet dient een taak te zijn van de TSO. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet.
2. De wijze waarop de TSO en netgebruiker zich jegens elkaar dienen te gedragen ten behoeve van de verstrekking en coördinatie van informatie, dient te worden neergelegd in een systeem van algemene regels vastgesteld door een toezichthouder.

8. Toestaan van markten

Om de handel op de Nederlandse gasmarkt mogelijk te maken, is het van belang dat de TSO het verhandelen van gas en transportcapaciteit op bepaalde marktplaatsen toestaat. Dit betekent dat de TSO tenminste de transacties waaraan fysiek gevolg wordt gegeven dient te registreren. Deze verplichting van de TSO is momenteel in de Richtlijnen Gastransport geregeld, maar niet in de Gaswet. DTe is van mening dat deze verplichting eenduidig in de wet moet worden opgenomen.

Advies

1. Het registreren van transacties waaraan fysiek gevolg wordt gegeven, dient een taak te zijn van de TSO. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet.
2. De wijze waarop de TSO en netgebruikers zich jegens elkaar dienen te gedragen ten behoeve van het registreren van deze transacties, dient te worden neergelegd in een systeem van algemene regels vastgesteld door een toezichthouder.

9. Kwaliteitsconversie

Om hoogcalorisch gas om te zetten in laagcalorisch gas is kwaliteitsconversie nodig. Deze dienst kan worden aangeboden door menging van hoogcalorisch gas met laagcalorisch gas dan wel met stikstof. DTe is van mening dat de TSO voor alle gebruikers van het transmissienet deze dienst dient te leveren. Ten aanzien van de productie van kwaliteitsconversie acht DTe concurrentie mogelijk indien de productie gescheiden is van de andere TSO activiteiten.

Advies

1. Het leveren van kwaliteitsconversie dient een taak te zijn van de TSO. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet. De TSO dient op een doelmatige wijze invulling te geven aan deze taak.
2. De wijze waarop de TSO en netgebruikers zich jegens elkaar dienen te gedragen ten behoeve van kwaliteitsconversie, dient te worden neergelegd in een systeem van algemene regels vastgesteld door een toezichthouder.

10. Aanbieden van balanceringsdiensten

Om aan de eisen van het balanceringsregime te kunnen voldoen, is het van belang dat een netgebruiker, vooraf, op-de-dag en achteraf gebruik kunnen maken van balanceringsdiensten. Deze diensten kunnen eveneens worden aangeboden door andere marktpartijen³. Op dit moment worden balanceringsdiensten achteraf niet aangeboden. DTe is van mening dat de TSO in ieder geval voorlopig balanceringsdiensten vooraf, op de dag en na de dag dient aan te bieden.

Advies

1. Het aanbieden van balanceringsdiensten vooraf, op-de-dag en achteraf dient in ieder geval voorlopig door de TSO te worden aangeboden. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet.
2. De wijze waarop de TSO en netgebruikers zich jegens elkaar dienen te gedragen ten behoeve van het aanbieden van balanceringsdiensten, dient te worden neergelegd in een systeem van algemene regels vastgesteld door een toezichthouder.

11. Faciliteren van de markt

In de transitiefase van de markt is het van belang dat de TSO een aantal tijdelijke marktfaciliterende diensten aanbiedt. Deze diensten kunnen in beginsel ook worden aangeboden door andere marktpartijen. In artikel 8 van de Richtlijnen Gastransport 2003 wordt bepaald dat GTS het verhandelen van tolerantieruimte en het verhandelen van gas middels het TTF dient te ondersteunen met behulp van een elektronisch bulletinboard. DTe is van mening dat de TSO in ieder geval voorlopig dergelijke marktfaciliterende diensten dient aan te bieden.

Advies

1. Het aanbieden van marktfaciliterende diensten dient in ieder geval voorlopig door de TSO te worden aangeboden. Deze taak kan worden opgenomen in artikel 10 van de Gaswet.
2. De toezichthouder dient te mogelijkheid te hebben om richtlijnen op te stellen ten aanzien van deze tijdelijke dienst.

³ De balanceringsdienst achteraf kan echter maar door één partij tegelijk worden aangeboden. Wel kan dienst om de zoveel jaar opnieuw worden aanbesteed.